

Nebi Miş

nmis@setav.org

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, kabine toplantısının ardından, “Avrupa Birliği’ni ekonomiden savunmaya, siyasetten uluslararası itibara içine düştüğü çıkmazdan sadece Türkiye kurtarabilir” açıklamasını yaptı. Önümüzdeki dönemde Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bu tespiti, Avrupa’da daha fazla gündem olacak. Avrupalı siyasetçiler, bir türlü bu gerçeklikle sahici bir şekilde yüzleşmediler.

Avrupa’nın Güvenlik Anahtarı Türkiye’de

Küresel sistemin yeni gerçekliğine Avrupa hazırlıksız yakalandı. Trump politikaları mevcut sistemi değişime zorluyor. Trump, Çin ve Rusya’yı doğrudan muhatap alırken, Avrupa’yı küresel sorunların çözümünde bir aktör olarak görmüyor. Yardımcısını göndererek, “Ya bizimlesiniz ya da bize karşısınız” anlamına gelen bir değerler savaşı başlatıyor. Avrupalılar bu krize ortak çözüm bulmak yerine, ABD ile “aynı ortak değer temelinde görülmedikleri” için gerçek anlamda gözyaşı döküyorlar.

İstikrar Sağlayıcı Ülke Türkiye

Avrupa’nın kendi içinde kendi geleceğinin tartışıldığı masalara sadece belirli ülkeler davet edilebiliyor. Yeniden seçilip seçilmeyeceği belli olmayan Alman şansölyesi ve Avrupa Birliği üyesi olma-

yan Danimarka, Paris’teki zirveye katıldı. Aceleyle ve telaş içinde yapılan “kriz” toplantısından kayda değer bir sonuç çıkmadı. Ne savunma harcamalarını artırmaya dönük bir taahhüt, ne Ukrayna’nın elini müzakerelerde güçlendirecek bir güvenlik önerisi, ne de Ukrayna-Rusya savaşını sonlandırmaya ilişkin bir pozisyon açıklaması gelmedi. Avrupa kendi güvenliğini nasıl sağlayacağı konusunda yıllardır tartışmasına rağmen, halen olgunlaşmış bir fikir yok ve hâlâ tereddütlü bir tavır içinde.

Trump, Ukrayna’nın geleceğinin konuşulduğu Riyad’daki toplantıya Ukrayna Devlet Başkanı Zelenski’yi davet etmedi. Zelenski, Ukrayna-Rusya savaşının en başından beri güvenilir bir arabulucu olan Türkiye’yi ziyaret etti. Türkiye, dört yıldır devam eden bu savaşın en başından itibaren tüm tarafların güvendiği istisnai bir denge politikası izledi. Tahıl koridoru ve esir takası gibi önemli başlıklarda ilkeli ve samimi gayretlerinden somut sonuçlar alındı.

Savaşın sona erdirilmesine yönelik uluslararası diplomatik çabaların arttığı bir dönemde, Zelenski’nin Ankara ziyareti önemli bir gelişmeydi. Bundan sonraki barış görüşmelerinde, Türkiye’nin kat-

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’nde gerçekleşen Kabine Toplantısı’nın ardından açıklamalarda bulundu. Erdoğan konuşmasında, “Avrupa Birliği’ni ekonomiden savunmaya, siyasetten uluslararası itibara içine düştüğü çıkmazdan sadece Türkiye, Türkiye’nin tam üyeliği kurtarabilir” sözlerine yer verdi. (Emin Sansar / AA, 24 Şubat 2025)

ABD’NİN GELENEKSEL MÜTTEFİKİ OLAN AVRUPA’NIN OLUŞTURACAĞI DİRENÇ, ÇOK KUTUPLU DÜNYADA YENİDEN KONUMLANMALARI HIZLANDIRIR. MÜTTEFİKLERİNE BİLE KÖTÜ DAVRANAN BİR ABD KARŞISINDA, RUSYA VE ÇİN, BATIDAN UZAKLAŞAN ÜLKELERE ULAŞMADA DAHA KOLAY YOLLAR BULABİLİR. HATTA MEVCUT İLİŞKİLERİNİ DERİNLEŞTİRMEDE HIZLI YOL ALABİLİR.

kısına ihtiyaç duyulduğu açık. Üçüncü ülkelerin bozucu etkisi olmasaydı, savaşın ilk döneminde Türkiye’nin çabaları sonuç verecekti. Savaşın ilk döneminde Ukrayna-Rusya anlaşmaya yakındı. Ancak ABD’nin ve Avrupa’nın Ukrayna’ya yönelik siyasetleri ve vaatleri bozucu bir etki oluşturdu.

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan’ın dünya siyasetindeki güvenilir ve etkili liderliği birçok çatışmanın çözümünde sonuç üretmiştir. Dolayısıyla, Türkiye güvenilir bir arabulucu olarak bu görüşmelere bundan sonraki süreçte ev sahipliği yapabilir. Müzakerelerde kolaylaştırıcı bir rol üstlenebilir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye’nin bu konudaki tutumunu net bir şekilde ortaya koydu: “Trump’ın savaşın sonlandırılması için bir diplomatik girişimi mevcut. Bu yaklaşım 3 yıldır yürüttüğümüz politika ile de örtüşüyor. Son 3 yıldaki aktif diplomasimizde Rusya, Ukrayna ve Amerika arasındaki görüşmeler için ülkemiz ideal bir ev sahibi olacaktır...”

Avrupa’nın kendi derdine düştüğü bir dönemde, Türkiye’nin yıllardır titizlikle inşa ettiği dış politika kapasitesine ve güvenilir duruşuna her geçen gün daha fazla ihtiyaç duyuluyor. Bu bağlamda, Türkiye’nin Avrupa açısından önemi de her geçen gün daha fazla artacak.

Avrupa’yı Sarsan Kriz ve Türkiye

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, kabine toplantısının ardından, “Avrupa Birliği’ni ekonomiden savunmaya, siyasetten uluslararası itibara içine düştüğü çıkmazdan sadece Türkiye kurtarabilir” açıklamasını yaptı. Önümüzdeki dönemde Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bu tespiti, Avrupa’da daha fazla gündem olacak. Avrupalı siyasetçiler, bir türlü bu gerçeklikle sahici bir şekilde yüzleşemediler. Bunun en önemli nedeni; İslam karşıtlığı, göçmen karşıtlığı, yabancı düşmanlığı ve Türkiye karşıtlığını birbirinin içine katarak popülist siyasetlerinin ana gündemi yapmalarıydı.

Avrupa merkez siyaseti, ırkçılığın kötü sonuçları ile erken dönemde halleşemediği için radikal sağ siyasetin peşine takılmanın maliyetleriyle karşı karşıya. Tüm Avrupa genelinde, yükselen bu radikal siyaset hem ülkeler arasında hem de her bir ülkenin kendi iç siyasetinde derin kutuplaşmalar meydana getirdi. Trump ve ekibi, şimdi bu derin kutuplaşmanın üzerinde sörf yapıyor. Avrupa içindeki bu ideolojik kutuplaşma, ABD ile Avrupa arasında bir kültür ve ideoloji savaşına dönüştü.

Almanya seçimlerine ABD müdahalede bulundu. Başkan Yardımcısı Vance, Elon Musk ve bizzat Trump, Almanya İçin Alternatif Partisi’ne (AfD) doğrudan destek verdiler. Seçimlerde AfD, oy oranını iki katına çıkararak ana muhalefet partisi konumuna geldi. Trump ve ekibi bu sonucu, AfD’ye verdiği desteğin bir çıktısı olarak görüp diğer ülkelerde benzer partilere desteğini daha bir kararlılıkla artıracaktır.

ABD’nin doğrudan parçası olduğu bu kutuplaşmalar, Avrupa içinde daha da derinleşecek. Avrupa merkez siyasetleri ve yönetimleri, popülist siyasetlerin sonuçları ile bir an önce yüzleşip gerekli dersleri çıkarmazlarsa birleşik Avrupa projesinin geleceği de risk altında. Zaten son yıllarda aşırı sağ partiler, Avrupa Birliği projesinin iflas ettiği üzerinden siyaset yürütüyorlar.

Avrupa’da, kıtanın kendi otonom güvenlik politikasını oluşturması gerektiği tezi son günlerde en çok tartışılan konu. Bu tartışmalarda, Türkiye’nin savunma sanayii kapasitesi, NATO içindeki ağırlığı, küresel sorunların çözümünde etkinliği, Doğu Akdeniz, Ortadoğu ve Balkanlar’ın istikrarına yaptığı katkılar, önceki popülist söylemlerden farklı olarak daha rasyonel bir zeminde ele alınıyor. Türkiye’nin uzun süredir inşa etmeye çalıştığı çok katmanlı ve çok boyutlu dış politikasının sonuçlarını Avrupa geç de olsa kabul etmek zorunda kaldı.

Belirsizliklerin arttığı, her alanda yükselen rekabetin daha yıkıcı hâle geldiği bir dönemde, ülkeler bu yeni gerçekliklerden en az hasarla çıkmak için dış politikalarını da

gözden geçirmek zorunda olduklarının farkındalar. Türkiye bu çok kutuplu dünyaya hazırlanmak için erken davranan ülkelerin başında geliyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Avrupa’yı Türkiye’nin Birliğe tam üyeliği kurtarabilir” derken, geliştirdiği otonom dış politika kapasitesi ve Türkiye’nin artan jeopolitik ağırlığının özgüveni ile konuşuyor.

Avrupa, sadece savunma ihtiyacı açısından değil, ekonomiden enerji hatlarına, ticaret yollarından teknoloji yatırımlarına, genç ve dinamik nüfus yapısından büyüyen ekonomik hacmine kadar birçok alanda kendi stratejik çıkarları açısından Türkiye ile yakınlaşmak zorunda.

Avrupa’yı ABD’den Kim Korumayacak?

Küresel gündem, Beyaz Saray’da Trump-Zelenski görüşmesinde yaşananlarla sarsıldı. Ukrayna Cumhurbaşkanı’na Washington’da yapılan muamele, uluslararası diplomasi açısından gelecekte uzun süre tartışılacak. Trump ABD iç siyasetinde, iş adamlarını, medyayı, bürokrasiyi hatta Amerikan siyasetini hizaya soktuğunu düşünüyor. Pozisyon değiştirip kendisini destekleyenlerle sorunu yok. Ama desteklemeyenleri hızlı bir şekilde tasfiye ediyor. Bürokraside ve iş dünyasında kurulu düzenlerinin bozulmasını istemeyenler, suskunluğa bürünmüş durumdalar. Eleştirenleri direkt “düşman” cephesine koyacağı için ortalarda pek görünmüyorlar.

Trump, ilk bir aylık dönemde, uyguladığı bu yönetim tarzı ile sonuç aldığını görüyor. En kötüyü göstererek daha azına razı etmenin ve gücün sınırlarını sonuna kadar kullanmanın işe yaradığının farkında. ABD Başkanı, içeride sonuç aldığı çatışmacı ve kontrolsüz yöntemlerinin aynısını küresel alana taşıdı. İsrail hariç, Beyaz Saray’da şu ana kadar ağırladığı tüm liderlere kötü ve sert davrandı.

Türkiye'nin savunma sanayii kapasitesi, NATO içindeki ağırlığı, küresel sorunların çözümünde etkinliği, Doğu Akdeniz, Ortadoğu ve Balkanlar'ın istikrarına yaptığı katkılar, Avrupa'nın önceki popülist söylemlerinden farklı olarak daha rasyonel bir zeminde ele alınıyor. Türkiye'nin uzun süredir inşa etmeye çalıştığı çok katmanlı ve çok boyutlu dış politikasının sonuçlarını Avrupa geç de olsa kabul etmek zorunda kaldı.

Özel olarak hazırlanmış mizansenlerle konuklarının önce dirençlerini azaltıyor. Ardından, taleplerini dile getiriyor ve kendisine itiraz edilmesini istemiyor. Müttefik ya da muarız olmasına da bakmıyor. Radikal tavırlarla, baskı ve tehdit politikalarıyla küresel nüfuz alanlarını büyötmek istiyor.

Ukrayna'yı savaşa teşvik eden, hatta müzakere masasından kalkmasını isteyen ABD'nin bir önceki yönetimi olsa da Trump şimdi Ukrayna Devlet Başkanı Zelenski'yi Üçüncü Dünya Savaşını çıkarmaya çalışmakla suçluyor. Ukrayna adına Rusya ile masaya oturuyor. Rusya'nın tezlerini, Ukrayna'ya karşı dile getiriyor.

Bir de bugüne kadar ABD'nin ettiği yardımların karşılığı olarak Ukrayna'nın nadir toprak elementlerini istiyor. Ukrayna'nın değerli madenlerinin ABD'ye devri için Zelenskiy, Washington'a çağırılmıştı. Anlaşmayı da imzalayacağı duyurulmasına rağmen medya önünde azarlandığı için şimdilik bir anlaşma çıkmadı. Trump, "burnun biraz daha sür-tülsün, nasıl olsa anlaşma yapmaya kendin geleceksin" anlamında açıklamalar yaptı. Eğer Trump, Ukrayna konusunda şu ana-

kadar söylediklerini yaptırabilirse, bundan sonra diğer küresel meselelerde eli daha da rahatlayacak. Hatta birkaç hafta sonra Ukrayna Cumhurbaşkanı Zelenski, tekrar Beyaz Saray'a gidip Trump'ın istediği anlaşmayı yaparsa, bu Trump için bir zafer olacaktır. Bu yönetimi ve yöntemleri daha da ağırlaştırarak devam ettirmek isteyecektir.

Ancak, Avrupa kendi içinde anlaşıp bir direnç oluşturup Ukrayna'nın geleceğinde özgün bir politika geliştirebilirse, Trump'ın diğer meselelerde yeniden düşünmesi, bu politika tarzını devam ettirip ettirmeme konusunda muhasebe yapması gerekecektir. ABD'nin geleneksel müttefiki olan Avrupa'nın oluşturacağı direnç, çok kutuplu dünyada yeniden konumlanmaları hızlandırır. Müttefiklerine bile kötü davranan bir ABD karşısında, Rusya ve Çin, Batıdan uzaklaşan ülkelere ulaşmada daha kolay yollar bulabilir. Hatta mevcut ilişkilerini derinleştirmede hızlı yol alabilir.

Avrupa'nın Ukrayna konusunda ortak bir karara varamaması, kendi içindeki kısmi bölünmüşlüğü daha artırabilir. Birkaç hafta önceye kadar Avrupa, ABD yardımları olmadan kendi güvenliğini nasıl sağlayacağını tartışıyordu. Şimdi ise ABD'ye karşı kendisini nasıl savunacağını tartışıyor. Bakalım gelecek haftalarda neyi tartışacak?

ABD Başkanı Donald Trump, Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenskiy ile Oval Ofis'teki tartışmasına ilişkin, "Zelenskiy hemen (masaya) geri dönmek istiyor ama buna izin veremem." dedi. Trump, Florida'daki Mar-a-Lago'ya gitmek üzere Beyaz Saray'dan ayrılırken basın mensuplarına Oval Ofis'te Zelenskiy ile yaşadığı tartışmayı değerlendirdi. Zelenskiy ile görüşmesinin iyi geçmediğini belirten Trump, "Elini çok fazla oynadı. Biz barış arıyoruz, barış yapmayacak birini aramıyoruz. Ben barış arıyorum. On yıllık bir savaşa girip oyun oynamak istemiyoruz." dedi. (Cela! Güneş / AA, 1 Mart 2025)

